

Nr 194.

Utlåtande i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 behandlade allmänna principfrågor.

(3:e avd.)

I propositionen nr 126, vilken hänvisats till statsutskottet i vad densamma ej angår jordbruksärenden, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 10 mars 1950, föreslagit riksdagen att dels godkänna vid protokollet fogat förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att, därest arbetsmarknadsläget så påfordrar, inom ramen av ett be-
lopp av 150 miljoner kronor meddela beslut om utförande av arbeten, för vilka anslag uppförts å allmänna beredskapsstaten.

Utskottet upptager i förevarande utlåtande till behandling de principfrågor, vilka i propositionen beröras å s. 1—10.

Allmän beredskapsstat fastställdes senast för budgetåret 1946/47. En betryggande sysselsättningsberedskap har för därefter följande budgetår ansetts kunna upprätthållas, utan att ett utformat förslag till ny allmän beredskapsstat underställts riksdagen, genom att en särskild finansfullmakt ställts till Kungl. Maj:ts förfogande för utnyttjande av de å allmänna beredskapsstaten för nämnda budgetår uppförda anslagen. Därvid har förutsatts att — därest utvecklingen på arbetsmarknaden skulle giva anledning därtill — förslag till allmän beredskapsstat för det löpande budgetåret på grundval av arbetsmarknadsstyrelsens fortlöpande utredningar om revidering och komplettering av investeringsreserven skulle kunna upprättas och underställas riksdagen. Nu angivna förhållanden och förutsättningar ha gällt även för budgetåret 1949/50.

Vid upprättande av förslag till investeringsreserv för budgetåret 1950/51 har arbetsmarknadsstyrelsen, särskilt med hänsyn till de betydande förändringar av beredskapsstatens sammansättning och av de däri ingående företagens angelägenhetsgrad som inträffat sedan budgetåret 1946/47, utgått från att en ny allmän beredskapsstat komme att fastställas. Även om det nuvarande läget på arbetsmarknaden icke i och för sig påkallat det, har förslag till allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 ansetts böra föreläggas riksdagen för godkännande.

De allmänna riktlinjer för avvägandet av investeringsreservens omfattning och urvalet av investeringsobjekt, som uppdrogos vid utformningen av beredskapsstaten för budgetåret 1946/47, ha ansetts allttjämt böra äga giltighet. Förslaget till allmän beredskapsstat har sålunda erhållit ungefär samma omfattning som den tidigare investeringsreserven. Förslaget omfattar dels en allmän investeringsreserv, som innesluter arbeten utvalda främst på grund av angelägenhetsgraden, och dels en särskild grovarbetsreserv för mötande av en skärpt arbetslöshetsituation, då behov uppkomma av mindre materialkrävande företag och av sysselsättning för oskolad arbetskraft. Den allmänna investeringsreserven beräknas motsvara full sysselsättning för 120 000 årsarbetare och grovarbetsreserven för 22 000 årsarbetare. Beträffande omfattningen m. m. i övrigt av investeringsreserverna hänvisas till propositionen (s. 5 och 6).

I fråga om avvägningen av anslagsbehovet för de i den allmänna beredskapsstaten ingående företagen eller grupperna av företag har förutsatts, att ett totalt utnyttjande av anslagen i varje särskilt fall kan bli nödvändigt. I anslutning härtill har departementschefen understrukit, att den allmänna beredskapsstaten med den sammansättning den givits icke är avsedd att realiseras i sin totala omfattning utan inrymmer alternativa sysselsättningsprogram.

De nu gällande statsbidragsgrunderna för kommunala och enskilda arbeten i investeringsreserven föreslås skola kunna jämkas där så erfordras med hänsyn till de särskilda förhållanden under vilka investeringsverksamheten kan komma att bedrivas. Arbetsmarknadsstyrelsen har däremot icke ansett någon generell höjning erforderlig eller lämplig såsom medel att stimulera till ökad kommunal eller enskild investeringsverksamhet.

Förslaget till allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51 upptager på driftbudgeten en anslagssumma av 840 miljoner kronor och på kapitalbudgeten en anslagssumma av 380 miljoner kronor. Anslagen anses böra utan riksdagens hörande få utnyttjas blott inom ramen av visst högsta belopp. För statens ikraftträdande skall således krävas särskilt beslut av riksdagen. Genom att Kungl. Maj:t bemyndigas att i viss utsträckning utnyttja beredskapsstaten redan innan särskilt beslut meddelats, möjliggöres en begränsning av arbetslöshetsanslagen på riksstaten till vad som erfordras under normala förhållanden på arbetsmarknaden. Bemyndigandet för Kungl. Maj:t att utan riksdagens hörande meddela beslut om utförande av arbeten, för vilka anslag uppförts på beredskapsstaten, föreslås skola avse samma belopp som hittills eller 150 miljoner kronor. Även vid tillämpning av detta bemyndigande förutsättes, att berörda jämkningar i statsbidragsgrunderna få medgivas, därest så visar sig erforderligt.

Utskottet får erinra om att innevarande års riksdag under vårsessionen (skr. nr 345) lämnat Kungl. Maj:t bemyndigande att under senare halvåret 1950, därest arbetsmarknadsläget så påfordrar, inom ramen av ett belopp av

150 miljoner kronor meddela beslut om utförande av arbeten, för vilka anslag äro uppförda å allmän beredskapsstat för budgetåret 1946/47.

Med hänsyn till de förskjutningar, som inträffat i fråga om företagens angelägenhetsgrad m. m., ävensom de prisförändringar, som ägt rum sedan allmän beredskapsstat senast fastställdes, finner utskottet i likhet med departementschefen skäl föreligga att nu fastställa ny allmän beredskapsstat, även om detta med hänsyn till arbetsmarknadsläget knappast kan anses påkallat.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot de allmänna principer, som lagts till grund för Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, vilka principer äro desamma som tillämpades vid upprättandet av den för budgetåret 1946/47 fastställda beredskapsstaten. Ställd i belysning av de begränsade risker för en arbetslöshetskris, som f. n. kunna anses föreligga, kan den föreslagna beredskapsstaten synas tilltagen i överkant. Emellertid finnes med hänsyn särskilt till svårigheterna att bedöma utvecklingen på något längre sikt icke anledning att företaga någon ingående gallring av de föreslagna investeringsobjekten. Det synes emellertid naturligt, att förtidsplaneringen av företag ingående i investeringsreserven särskilt i nuvarande läge på arbetsmarknaden bedrivs med försiktighet och under hänsynstagande till utsikterna för företagens utförande inom rimlig tid.

Investeringsreserven är icke upplagd med tanke på att den skall kunna realiseras i dess helhet utan är konstruerad så, att den inrymmer alternativa sysselsättningsprogram. Utskottet tillstyrker, att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att meddela beslut om utförande av arbeten, för vilka anslag uppförts å den föreslagna beredskapsstaten, intill ett högsta belopp av 150 miljoner kronor. För arbeten därutöver kräves särskilt beslut av riksdagen.

Utskottet har för avsikt att, såvitt på statsutskottet ankommer, i härefter följande utlåtanden för varje departements verksamhetsområde behandla de av Kungl. Maj:t å allmän beredskapsstat äskade anslagen. Sedan anslagen blivit av riksdagen behandlade, kommer utskottet att för fastställelse förelägga riksdagen allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51, vilken då jämväl kommer att innefatta anslagen inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att, därest arbetsmarknadsläget så påfordrar, inom ramen av ett belopp av 150 miljoner kronor meddela beslut om utförande av arbeten, för vilka anslag uppförts å allmän beredskapsstat för budgetåret 1950/51.

Stockholm den 7 november 1950.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 197.